

Karta zadania nr 677 Do wniosku numer 110

Zamknięte

Izba Rolnicza Województwa Łódzkiego

(nazwa wnioskodawcy)

1. Właściciel zadania

Ewa Lech / Departament Hodowli i Ochrony Roślin / Monika Zabrzeńska-Chaterera

(Minister/Departament/Naczelnik)

2. Obszar

Konkurencyjność rolnictwa i gospodarki żywnościowej oraz bezpieczeństwo żywności.

3. Cel I rzędu - nr 02.

Zwiększenie konkurencyjności gospodarki rolno-żywnościowej.

4. Cel II rzędu - nr 02.04.

Poprawa bezpieczeństwa żywności i jej jakości oraz rynkowe ukierunkowanie produkcji.

5. Zadanie - nr 02.04.08.

Racjonalizacja gospodarki nawozowej, w tym dopuszczanie do obrotu nawozów oraz kontrola obrotu nawozami i kontrola ich jakości.

6. Opis zadania

Podjęcie działań mających na celu wydłużenie terminu stosowania nawozów naturalnych ze względu na zmianę warunków atmosferycznych.

(zgodnie z pismem wnioskodawcy)

7. Opis stanu istniejącego dotyczącego sprawy/zadania

W świetle obowiązującego prawa sposób stosowania nawozów naturalnych regulują przepisy ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2015 r., poz. 625) oraz rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. z 2014 r., poz. 393). Przepisy te w szczególności regulują kwestie dotyczące terminu, dawek oraz sposobu stosowania nawozów. Zgodnie z § 2 ust. 4 ww. rozporządzenia „Nawozy naturalne i organiczne, w postaci stałej lub płynnej, stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 30 listopada, z wyjątkiem nawozów stosowanych pod uprawy pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe).”.

Jednocześnie, kwestie odnoszące się do dozwolonych okresów stosowania nawozów na obszarach

szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego tzw. OSN, regulują przepisy rozporządzeń wydanych przez dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie opływu azotu ze źródeł rolniczych. W zależności od rodzaju nawozu i użytków rolnych wymogi Programów działań, dla obszarów OSN ustanowionych na lata 2012-2016, stanowią, że:

- wszystkie nawozy można stosować od 1 marca danego roku, o ile grunty nie są zalane wodą zamrzniętą lub pokryte śniegiem;
- nawozy naturalne i organiczne na gruntach ornych stosuje się do 15 listopada;
- nawozy naturalne płynne na łąkach i pastwiskach trwałych stosuje się do dnia 15 sierpnia;
- nawozy naturalne stałe stosuje się na łąkach trwałych do dnia 30 listopada, natomiast na pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 kwietnia i od dnia 15 października do dnia 30 listopada;
- nawozy azotowe mineralne stosuje się na gruntach ornych i uprawach wieloletnich do 15 listopada – przepis ten nie dotyczy producentów buraków i kukurydzy, którzy zawarli kontrakt na ich dostawę po 15 listopada;
- nie stosuje się nawozów przez cały rok na glebach nieuprawianych, w tym na ugorach.

Powyższe przepisy są bardziej rygorystyczne niż prawo ogólnokrajowe, jak również poprzednio obowiązujące Programy działań, dla obszarów OSN ustanowionych na lata 2008-2012, które w zakresie okresów nawożenia pokrywały się z prawem ogólnokrajowym.

Przedmiotowe zaostrożenie przepisów było związane z postępowaniem prowadzonym przez Komisję Europejską (KE), która pismem z dnia 30 września 2010 r. wezwała Polskę do przedstawienia wyjaśnień i usunięcia uchybień i braków m.in. w zakresie wprowadzenia odpowiednich środków zaradczych w Programach działań w celu prawidłowej i kompletnej transpozycji załącznika II i III dyrektywy azotanowej (Naruszenie nr 2010/2063). Komisja wskazała m.in. że „Programy działań wyznaczają minimalny okres zakazu stosowania niektórych rodzajów nawozu na początek grudnia do końca lutego. Zdaniem Komisji, ten termin zaczyna się zbyt późno jesienią biorąc pod uwagę fakt, że absorpcja azotu w późnym październiku i listopadzie jest bardzo ograniczona ze względu na specyficzne warunki klimatyczne panujące w Polsce. W rezultacie, stosowanie nawozu w tygodniach poprzedzających grudzień może prowadzić do zanieczyszczenia wody poprzez spływ do wód powierzchniowych lub poprzez infiltrację do wód podziemnych.”.

Dodatkowo KE w Uzasadnionej opinii, skierowanej do Polski w dniu 24 listopada 2011 r., w związku z Naruszeniem nr 2010/2063, w zakresie minimalnych okresów w których zakazane jest stosowanie nawozów, podtrzymała swoje dotychczasowe stanowisko, jednocześnie wskazując, że wyznaczony okresy w którym zakazane jest stosowanie nawozów nie odzwierciedla różnorodności klimatycznej w całym kraju.

Należy podkreślić, iż mając na uwadze fakt, iż Polska uwzględniła powyższą uwagę zgłoszoną przez KE i w opracowanych Programach działań dla obszarów OSN, wyznaczonych na lata 2012-2016, został skrócony jesienny okres w którym dozwolone jest stosowanie nawozów (nawozy naturalne i organiczne na gruntach ornych stosuje się do 15 listopada), KE odstąpiła od przedmiotowego zarzutu w sprawie C- 356/13, tj. skarga do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE), KE przeciwko Polsce, z dnia 26 czerwca 2013 r., w związku z niewłaściwą implementacją wymogów dyrektywy azotanowej w zakresie: niewystarczającego określenia wód zanieczyszczonych lub wód, które mogą zostać zanieczyszczone, niewystarczającego wyznaczenia stref OSN oraz niekomplementarnych środków przyjętych w programach działań.

W związku z ogłoszonym w dniu 20 listopada 2014 r. przez TSUE wyrokiem w sprawie C-356/13 KE

przeciwko Polsce, w zakresie implementacji wymogów dyrektywy azotanowej, procedowany aktualnie przez resort środowiska projekt nowej ustawy - Prawo wodne, zawiera zapisy dotyczące założeń/zakresu ustanowienia jednego dla całego kraju programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, który to program w sposób szczegółowy określać będzie m.in. zasady stosowania i przechowywania nawozów, w tym okresy w których dozwolone jest stosowanie nawozów. Zgodnie z projektem nowej ustawy - Prawo wodne, program działań ma być przyjęty w drodze rozporządzenia wydanego przez Radę Ministrów.

Projektowane przepisy ustawy - Prawo wodne wskazują, że produkcję rolną, w tym działy specjalne produkcji rolnej oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, prowadzi się w sposób ograniczający i zapobiegający zanieczyszczaniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Jednocześnie w projekcie ww. ustawy zaproponowano, aby program działań były obowiązane stosować podmioty prowadzące działalność rolniczą, jeżeli:

- 1) utrzymują zwierzęta w liczbie odpowiadającej co najmniej 10 dużym jednostkom przeliczeniowym lub jeżeli obsada zwierząt na 1 ha użytków rolnych jest wyższa niż 1,5 dużych jednostek przeliczeniowych;
- 2) prowadzą działalność na co najmniej 10 ha użytków rolnych;
- 3) prowadzą działalność na obszarze 1 do 10 ha użytków rolnych, a udział upraw intensywnych przekracza 50% powierzchni tych użytków rolnych.

Należy podkreślić, iż wszystkie podmioty prowadzące produkcję rolną, które na mocy projektowanej ustawy zostaną wyłączone z obowiązku stosowania programu działań, w zakresie stosowania i przechowywania nawozów będą zobowiązane do stosowania wymogów prawa krajowego tj. ustawy o nawozach i nawożeniu jak również aktów wykonawczych do niej. W 2015 r., pracujący przy Krajowym Zarządzie Gospodarki Wodnej, roboczy Zespół, opracował wstępny projekt jednego programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. W skład Zespołu, wchodzili przedstawiciele środowisk naukowych i administracji (resortów środowiska i rolnictwa). Do prac w Zespole z resortu rolnictwa zostali zgłoszeni przedstawiciele: Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB w Puławach, Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Polskiej Akademii Nauk/Politechniki Wrocławskiej, Instytutu Zootechniki - PIB w Balicach, Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB, Krajowej Rady Izb Rolniczych. Z resortu środowiska nad programem działań pracowali przedstawiciele: Ministerstwa Środowiska, Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (koordynacja merytoryczna), Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Europejskiego Regionalnego Centrum Ekohydrologii w Łodzi, Instytutu Ochrony Środowiska w Warszawie.

Opracowany przez roboczy Zespół wstępny projekt jednego programu działań, w zakresie okresów stosowania nawozów szczegółowo określa terminy, w których dozwolone jest stosowanie różnych rodzajów nawozów tj.:

- grunty orne: od 1 marca do 31 października - wszystkie rodzaje nawozów;
- uprawy wieloletnie i trwałe użytki zielone:
 - a) od 1 marca do 30 października - nawozy naturalne i organiczne stałe,
 - b) od 1 marca do 20 października - nawozy naturalne i organiczne płynne,
 - c) od 1 marca do 30 września - nawozy azotowe mineralne;
- zabronione jest stosowanie nawozów na glebach nieużytkowanych rolniczo.

Dodatkowo, zgodnie z uwagami KE która wskazała, że programy działań nie odzwierciedlają

różnorodności klimatycznej panujących na terenie Polski w projektowanym programie działań ustalony został tzw. „biegun zimna” oraz „biegun ciepła”, gdzie stosowanie nawozów będzie możliwe odpowiednio później lub wcześniej w stosunku do przyjętego ogólnego okresu, w którym dopuszczone jest nawożenie od dnia 1 marca do dnia 31 października. Określenie terminów, w których możliwe jest stosowanie nawozów na użytkach rolnych oparte było o średnioroczną temperaturę powietrza z wielolecia 1981-2014 oraz długość okresu wegetacyjnego roślin. Przyjęto, że:

- biegun zimna - obejmie wybrane gminy (kilkanaście) województwa podlaskiego, warmińsko-mazurskiego oraz gminy leżące w paśmie górskim (pokrywające się z wyznaczonym ONW górkim) województw: małopolskiego, podkarpackiego, dolnośląskiego, śląskiego, na terenie których na gruntach ornych nawozy można stosować w terminie od 5 marca do 20 października;

- biegun ciepła - obejmie wybrane gminy województwa dolnośląskiego, lubuskiego, opolskiego na terenie których na gruntach ornych nawozy można stosować w terminie od 15 lutego do 15 listopada.

Zgodnie z wstępnym projektem programu działań terminów wskazanych powyżej nie stosuje się do nawożenia upraw pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe).

Należy podkreślić, iż opracowany przez roboczy Zespół pracujący przy Krajowym Zarządzie Gospodarki Wodnej projekt jednego programu działań jest wstępnym projektem programu działań, nie został oficjalnie przyjęty przez resort rolnictwa i środowiska, jak również nie został poddany konsultacją społeczną, czy uzgodnieniom z KE i będzie skierowany ponownie do szerokich konsultacji publicznych.

8a. Ocena wewnętrzna proponowanych działań (departamenty, jednostki podległe i nadzorowane)

Postulat zgłoszony przez Izbę Rolniczą Województwa Łódzkiego, dotyczący wydłużenia terminu stosowania nawozów naturalnych ze względu na zmianę warunków atmosferycznych, stoi w sprzeczności ze zobowiązaniami Polski wynikającymi z przyjętego prawodawstwa unijnego oraz z oczekiwaniami KE względem Polski, jak również w związku z wyrokiem TSUE w sprawie C-356/13. Zrealizowanie tego postulatu może nie być w pełni możliwe.

Nawozy naturalne są ważnym źródłem składników pokarmowych roślin. Racjonalne stosowanie nawozów naturalnych może zmniejszyć konieczność uzupełniającego stosowania nawożenia mineralnego, a tym samym obniżyć koszty produkcji. Zgodnie z obowiązującym prawem zastosowana w ciągu roku dawka nawozów naturalnych nie może przekraczać 170 kg N w czystym składniku na ha użytków rolnych, co odpowiada zastosowaniu ok. 35 ton obornika czy ok. 50 m³ gnojowicy na 1 ha użytków rolnych. Dodatkowo nawozy naturalne są cennym źródłem materii organicznej, która decyduje o całym spektrum właściwości fizyko-chemicznych gleby, retencyjności, strukturze, aktywności biologicznej, itd. Przy tych zaletach nawozy naturalne są także istotnym źródłem emisji biogenów do środowiska. Dlatego jednym z najważniejszych działań ograniczających odpływ azotu z rolnictwa do wód jest optymalizacja gospodarowania nawozami.

8b. Ocena zewnętrzna proponowanych działań (organizacje pracujące na rzecz rolnictwa)

Podobny postulat dotyczący wydłużenia terminu stosowania nawozów naturalnych w okresie jesienno-zimowym, z uwzględnieniem lokalnych warunków klimatycznych, został zgłoszony do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi przez Wielkopolską Izbę Rolniczą. Nie mniej jednak Izby

Rolnicze pisemnie (pismo z dnia 18 lipca 2012 r., znak: KRIR/MŚ/1823/12) oraz podczas spotkań z Ministerstwem Środowiska proponowały, jako najkorzystniejsze rozwiązanie dla Polski, w zakresie wdrażania dyrektywy azotanowej, wprowadzenie jednego programu działań.

9. Proponowane rozwiązania

Przyjęcie aktualnie procedowanego przez resort środowiska projektu nowej ustawy - Prawo wodne, a następnie opracowanie jednego dla całego kraju programu działań mającego na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. Program zostanie opracowany przez zespół roboczy i w sposób szczegółowy określać będzie m.in. zasady stosowania i przechowywania nawozów, w tym okresy w których dozwolone jest stosowanie nawozów. Zgodnie z projektem nowej ustawy - Prawo wodne, program działań ma być przyjęty w drodze rozporządzenia wydanego przez Radę Ministrów. Ponadto, należy zwrócić uwagę, iż zgodnie z założeniami ww. projektu, opracowując projekt programu działań minister właściwy ds. gospodarki wodnej zapewni możliwość udziału społeczeństwa, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r. poz. 1235, z późn. zm.). Jest to etap, na którym wszyscy rolnicy, partnerzy społeczni, a przede wszystkim izby rolnicze, muszą włączyć się w proces przygotowania rozwiązań służących ochronie wód, a mających/mogących mieć wpływ na funkcjonowanie sektora rolnego w Polsce.

10. Skutki finansowe, źródła finansowania

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej-PIB w Warszawie, przygotował ekspertyzę dotyczącą skutków ekonomicznych przyjęcia jednego dla całego kraju programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. Według ww. ekspertyzy wprowadzenie jednego programu działań będzie oznaczać koszty dla rolników w wysokości ok. 811 mln zł (w tym 754 mln zł to koszt dostosowania infrastruktury do przechowywania odchodów zwierzęcych). Dostosowanie gospodarstw będzie wspierane ze środków Funduszu Ochrony Środowiska oraz PROW.

11. Niezbędne zmiany legislacyjne

Projekt	Ustawa	Prawo wodne.
---------	--------	--------------

12. Inne uwagi (niezbędne ekspertyzy i opracowania)

Ekspertyzy w tym zakresie zostały dotychczas opracowane Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej - PIB – wskazanie wybranych gmin na terenie kraju objętych tzw. „biegunem zimna” i „biegunem ciepła” oraz przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB w zakresie oszacowania kosztów i konsekwencji projektu programu działań.

13. Konsultacje (nazwiska i telefony osób odpowiedzialnych za zadanie)

W zakresie oceny wpływu nawożenia na środowisko glebowo-wodne:

Monika Zabrzeńska-Chaterera (DHOR) – mail: monika.zabrzenska@minrol.gov.pl; tel. 27-91

Magdalena Maliszewska-Tkaczyk (DHOR) – mail: magdalena.maliszewska@minrol.gov.pl; tel. 15-92

W zakresie prac nad projektem ustawy - Prawo wodne:

Departament Zasobów Wodnych Ministerstwa Środowiska.

14. Eksperti, osoby do współpracy (dane kontaktowe)

*Z resortu rolnictwa przedstawiciele: Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa - PIB w Puławach, Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego w Falentach, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Polskiej Akademii Nauk/Politechniki Wrocławskiej, Instytutu Zootechniki - PIB w Balicach, Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej - PIB, Krajowej Rady Izb Rolniczych.
Z resortu środowiska przedstawiciele: Ministerstwa Środowiska, Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Europejskiego Regionalnego Centrum Ekohydrologii w Łodzi, Instytutu Ochrony Środowiska w Warszawie.*

15. Przewidywany termin realizacji zadania

2016-12-31

16. Powód, dla którego zadanie nie może być zrealizowane w terminie wyznaczonym przez Administratora

Związany z pracami nad nową ustawą Prawo wodne.

17. Inne uwagi

Brak.
